

– Hvis de skjønnte at hun var gravid, ville hun bli drept

AKTUELT I FORENINGEN

JULIE KALVELAND

E-post: julie.kalveland@legeforeningen.no
Samfunnspolitisk avdeling

Da Tilde Broch Østborg (35) dro til Nord-Pakistan for å gi fødselshjelp, handlet plutselig jobben hennes like mye om å bevare ære.

EN HELT ANNEN HVERDAG: Tilde Broch Østborg deler sine erfaringer som feltarbeider i Nord-Pakistan i forbindelse med utstillingen «Feltsykehus: klinisk hverdag med Leger uten grenser». Foto: Julie Kalveland

Ved siden av Tilde Broch Østborg står en mor med burkaen oppslått. Hun har dype furer i ansiktet, sannsynligvis etter mange barnefødsler og et slitsomt liv. Tårene triller. For å redde livet til den lille jenta hennes trengs magnesium. Har det blitt gitt?

Ved det lille feltsykehuset i Nord-Pakistan er forholdene helt annerledes enn Østborg er vant til fra Norge. I 2016 reiste hun fra stillingen som lege i spesialisering ved Kvinneklinikken ved Stavanger Universitetssykehus (SUS) til Fata-regionen på grensen til Afghanistan. Sykehuset drives av pakistanske myndigheter i samarbeid med Leger uten grenser. Hvert år fødes det 9 200 barn ved sykehuset. Det er om lag like mange som ved de største fødeklinikkene i Norge.

Den første dagen hennes ved sykehuset blir Tilde tilkalt til akuttmottaket. Situasjonen er alvorlig. På benken ligger en ung kvinne på 17 år, åpenbart gravid og i kramper fra et eklampsianfall, siste fase av svangerskapsforgiftning. Noe Tilde kun har sett to ganger i Norge, men skal se mange ganger under oppholdet her. Det er åpenbart at situasjonen er livstruende. Jenta må få magnesium nå. Tilde spør sykepleieren.

Det kontante svaret jeg fikk var: «Nei, hun er ikke gift.»

Forvirret over hvorfor sykepleierne ikke er i gang med å gi livreddende behandling går det opp for henne: I store, løse klær kan en graviditet holdes skjult lenge.

Sykepleierne forklarte at i det øyeblikket de førte opp at magnesium hadde blitt gitt, ville det fremgå i lokalsamfunnet at 17-åringen var gravid, og hun ville bli drept.

IKKE BARE TRIST: Et av lyspunktene for Tilde var å forløse trillinger vaginalt som alle overlevde. Foto: Privat.

Viser frem felthverdagen

Tilde er en av de mange norske frivillige som har erfaring fra arbeid i felt. Dette er det utstillingen «Feltskyehus: klinisk hverdag med Leger Uten Grenser» handler om.

Utstillingen er omreisende og har som formål å gi et faglig innblikk i jobbhverdagen til feltarbeidere. I oktober åpner den på Stavanger universitetssykehus.

Mange kjenner godt til arbeidet vårt i krise og konflikt, men ca. halvparten av driften vår finner sted i sykehus, forklarer rådgiver i Leger uten grenser Pia Fjellner.

Utstillingen viser foto og utstyr fra felthverdagen.

Mange blir overrasket over hvor ressurskrevende det er å drive sykehus under andre forhold, forteller Fjellner.

Fremvisningen gir interesserte mulighet til å snakke med helsepersonell som selv har vært i felt. Tilde er en av dem som deler sine sterke erfaringer.

SAVNER KOLLEGAENE: – Mange av de lokalt ansatte fikk et høyt volum av pasienter og ble helt rå, sier Tilde. Her er hun med jordmødrene på sykehuset. Foto: Privat

Reddet fem til seks hver dag

– I det området jeg var i føder de aller fleste hjemme. Folk kommer bare til sykehuset hvis de tenker at noe er virkelig galt.

Tilde så daglig livmorer som revnet, morkakeløsninger og barn i 12–13-årsalderen som var høygravide og ikke store nok til å kunne føde barna sine.

– Det er ikke tvil om at jeg og kollegaene mine reddet i hvert fall mellom fem og seks kvinner hver dag. Kvinner som ville dødd om vi ikke var der.

Den aller største omstillingen for Tilde var likevel ikke de store medisinske komplikasjonene til pasientene, men samfunnet rundt dem som oppsøkte helsetjenesten.

Ærekrenking må hevnes

Området sykehuset ligger i, Timergara i Khyber Pakhtunkhwa, er et pashtunområde. Pashtun-folket har tradisjonelt tatt avstand fra påvirkning utenfra og lever etter æreskodeksen *pashtunwali*. Kodeksen fører til et tilnærmet totalt kjønnsdelt samfunn og klare moralske regler:

– Pashtunwali påbyr en enorm gjestfrihet, men innebærer også at ære ikke er et individuelt anliggende. Er æren til et medlem av storfamilien krenket, må det hevnes. Det er ikke noe alternativ, forklarer Tilde.

Alle kvinner må dekke hår, skuldre og ansikt. Før ekteskapet brukes *hijab*, skaut over håret, eller *chador*, en lang kappe som dekker håret og omgir kroppen. Etter ekteskap brukes *burka*, en ankellang, heldekkende kvinnedrakt med heklet gitter foran øynene. Kvinner og menn kan kun omgås når de tilhører samme familie.

Ble sendt bort

Tilbake på sykehuset har den unge kvinnen endelig fått magnesium. Tilde tar på seg ansvaret. For å redde kvinnens liv må babyen ut. «Nei, det kan vi ikke», svarer sykepleierne igjen. Sykehuset har ingen adopsjonstjenester.

– Vi endte opp med å sende henne i ambulans uten tilsyn i seks timer på landeveien, til en by så langt unna at ingen i familien hennes skulle finne ut at hun hadde blitt forløst, sier Tilde.

Det var også til barnets beste, forklarer hun.

– Hadde vi forløst henne ville de nok kastet barnet ut av ambulansen før de kom ut av byen.

Den unge kvinnen overlevde reisen og forløsningen, og dro tilbake til landsbyen sin.

– Så må man jo bare håpe da, at ryktet om fødselen ikke kommer ut.

– Assisterte som en dans

Tre måneders arbeid under helt andre forhold ga mange nye perspektiver som Tilde har i bakhodet når hun nå er tilbake i den norske helsetjenesten.

– Pasientene mine i Nord-Pakistan visste veldig lite – ikke hvor gamle de var, hvor langt de var på vei, eller hvor mange barn de hadde i magen. At kvinner kommer til meg med svangerskapskort med viktig informasjon om seg selv, er noe jeg tar hundre prosent for gitt her hjemme. Det forebygger svært mange komplikasjoner, understreker hun.

Men den unge legen ble også positivt overrasket over den pakistanske helsetjenesten.

– Mange av de lokalt ansatte fikk et høyt volum av pasienter, og med riktig veiledning ble helsepersonellet «helt råde».

Nå kan Tilde tenke tilbake og savne kollegaene.

– Operasjonssykepleierne assisterte som om det var en dans. Overjordmoren som jobbet der, var flinkere enn mange fødselsleger i Norge. Det er klart, jobber du på et sted som har over 9 000 fødsler i året og du er den eneste ressursen der, får du en kjempekompetanse, sier hun smilende.

Ikke risikofritt

Tilde anbefaler andre å reise ut, og tror også hun kommer til å gjøre det igjen

– Det er en helt unik erfaring jeg ikke ville vært foruten. Jeg ville absolutt anbefale andre å dra, men man bør ha en indre motivasjon for å gjøre det, sier hun.

– Det er ikke «kirurgi under et tre». Det er velfungerende strukturer, og du har det utstyret og personellet du trenger for å gjøre en jobb du kan være stolt av kvalitetsmessig, understreker hun.

– Men du må følge prosedyrer og regler. Ego og nasjonale veiledere må du legge igjen hjemme.

Det er likevel alltid en risiko. Selv fikk Tilde malaria og denguefeber, og måtte legges inn på eget sykehus i Stavanger etter hjemkomst. Men hun angrer ikke, og trekker frem at det var multiresistente bakterier som var den store bekymringen rundt henne før hun dro.

– Jeg kom hjem fri for resistente bakterier, mens en kollega i Stavanger hadde blitt smittet av MRSA mens jeg var i Pakistan. Han var borte fra jobb hele den tiden jeg var i utlandet. Ting kan skje uansett hvor man er, avslutter Tilde.

Leger uten grensers utstilling på Stavanger universitetssykehus holder åpent 24.-26. oktober, før

utstillingen flyttes til Haukeland for å vises der 31. oktober - 2. november.

Publisert: 2. oktober 2017. Tidsskr Nor Legeforen. DOI:

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2020. Lastet ned fra tidsskriftet.no